

Ο Γιώργος Σεφερτζής στην κωμωδία του Μολιέρου «Γιατρός με τ' στανιό», που παρουσίασε το «Φοιτητικό θέατρο» του Κυριαζή Χαρατσάρη. Μαζί του η Σοξύ Νεράντζη.

Πνευματικοί άνθρωποι Γιώργος Σεφερτζής ένας ποιητής που χάθηκε πρόωρα

Η παράλληλη πορεία του
στο «φοιτητικό θέατρο»

Πριν 19 χρόνια, στις αρχές του Μάρτη η Θεσσαλονίκη έκανε έναν νέο άνθρωπο, πολλά υποσχόμενο: ήταν ο Γιώργος Σεφερτζής, που στα 28 (μόνο) χρόνια της ζωής του έδινε το παρόν στο θέατρο, στην ποίηση και γενικά στον πολιτισμικό χώρο. Ένα τραγικό αυτοκινητικό δυστύχημα έκοβε το νήμα της ζωής και τα πνευματικά όνειρα του Σεφερτζή.

Τό όδο είναι ότι ο ταλαντούχος εκείνος νέος δεν είχε προφάσει να δώσει το ουσιαστικό αντίκρισμα των δυνατοτήτων του. Δεν ήταν σημαντικός ποιητής και σαν ήθοποιος διάνυσε μικρή διαδρομή. Ωστόσο, ήταν μία προδικαιωμένη εν εξελίξει που χάθηκε πρόωρα. Αν τον ξαναθυμώμαστε είναι πιο πολύ για λόγους συναισθηματικούς, αλλά και για να θυμίσουμε μερικά σημαντικά στοιχεία της αναδυόμενης καλλιτεχνικής ζωής της Θεσσαλονίκης στο τέλος της δεκαετίας του 1950, τα χρόνια που ξεκινούσε με πολλές ελπίδες το «Φοιτητικό θέατρο» με τον Κυριαζή Χαρατσάρη.

Ο Γιώργος Σεφερτζής είχε γεννηθεί το 1938, όντας εύπορη οικογένεια και ήταν μαθητής στο κολλέγιο «Ανατόλια». Εκεί είχε δείξει πόσο τον έλπιαν τα πολιτιστικά. Μετείχε σε πλήθος ομάδων και σε αρκετές ήταν ο επικεφαλής. Τελειώνοντας το γυμνάσιο, γράφτηκε στην ΟΠΕ (όπως την έλεγαν τότε) για οικονομικές σπουδές. Αποφοίτησε το 1960. Αλλά πιο μπροστά είχε ρίξει την προσοχή του και τις προτιμήσεις του στο γράμμα και τις τέχνες.

Με το θέατρο των φοιτητών

Με το θέατρο ο Γιώργος Σεφερτζής είχε ασχοληθεί από μαθητικό του χρόνια και έπαιρνε μέρος στις παραστάσεις του «Ανατόλια». Όταν ιδρύθηκε από τον Κυριαζή Χαρατσάρη το «Φοιτητικό θέατρο» ο Σεφερτζής ήταν από τους βασικούς συντελεστές και είχε πρωταγωνιστήσει στην παράσταση της μοιερικής κωμωδίας «Γιατρός με τ' στανιό».

Όταν οργάνωσα το Χαρατσάρη ίδρυσε το λιπαυτείο θέατρο του σ' ένα

Καλλιτέχνες του 18ου και 19ου αιώνα Τά πιο μεγάλα αναστήματα στην ισπανική χαλκογραφία

Μιά θαυμάσια παρουσία-
ση έργων στο «Βελλίδειο»

Σπάνια δίδεται η ευκαιρία στο κοινό να χαρεί έργα χαρακτικής και μάλιστα χαλκογραφίας. Και ίσως το πλατύ κοινό δεν εκτιμά όσο θα έπρεπε τη μορφή αυτή της εικαστικής δημιουργίας, που δεν έχει τη λαμπρότητα του χρώματος ενός ζωγραφικού πίνακα, αλλά από την άλλη μεριά υπάρχει το εκπληκτικό σχέδιο, τουλάχιστον στην κλασική χαλκογραφία, που εκπληκτεί.

Τις μέρες αυτές φιλοξενείται στην πόλη μας, στη Θεσσαλονίκη, μία εκπληκτική τέτοια έκθεση, που παρουσιάζει μερικές δεκάδες χαλκογραφιών Ισπανών καλλιτεχνών που έζησαν και δημιούργησαν από 18ο και στο 19ο αιώνα. Είναι, ουσιαστικά, μάς προσφέρονται οι καλύτερες στιγμές και τα μεγαλύτερα ανάμματα της ισπανικής χαλκογραφίας, με κορυφαίο τον Γκόγια, αλλά και με άλλους καλλιτέχνες περιωπής. Η έκθεση αυτή στεγάζεται στο «Βελλίδειο Πολιτιστικό Κέντρο» και οργανώθηκε με τη συνεργασία του ισπανικού ύπουργείου εξωτερικών, του οποίου η παρουσία αποτελεί και η ουσιαστική των χαλκογραφιών που εκτίθενται.

Η χαλκογραφία, σαν ένας κλάδος της χαρακτικής, άνθισε στην Ευρώπη από τα χρόνια της Αναγέννησης και ο Ντύρερ είναι ένας από τους πιο ονομαστούς μαστόρους της, όπως και οι Μαντινέια και φυσικά, ο Γκόγια, άσχετο αν ο καθένας χρησιμοποιούσε και διαφορετική τεχνική, τόσο από άποψη υλικών, όσο και από άποψη μεθόδων χαρδίσκου.

Στην Ισπανία

Η χαρακτική της Ισπανίας ξεκινάει, θέασις, από τα χρόνια της Αναγέννησης, αλλά κορυφώνεται στους δύο προηγούμενους από μας αιώνες, δηλαδή στο 18ο και στο 19ο. Προηγούμενος η ζωγραφική είχε τη μεγαλύτερη προτίμηση των καλλιτεχνών (Βελσάκεθ, Ελ Γκρέκο, κ.ά.), ίσως γιατί το γενικότερο κλίμα βοηθούσε τη δημιουργία χωροστατικών πινάκων, ίσως γιατί το χαρτικό έργο απαιτούσε κό-

πους ιδιαίτερους, αλλά και μία τεχνική εν εξελίξει.

Από τα τέλη, ωστόσο του 17ου αιώνα και στους δύο επόμενους οι καλλιτέχνες δείχνουν μία στραφή προς τη χαρακτική και σ' αυτό συμβάλλει οφθαλμικά η πυκνότερη εκτύπωση θηλών και η διακόσμηση τους με σχέδια ή με εικόνες. Μάλιστα, η διάδοση του θηλώδους δείχνει ότι, μέσω αυτού, είναι δυνατό και η διάδοση του εικαστικού έργου. Η τάση των καλλιτεχνών προς τη χαλκογραφία οδηγεί στο 18ο αιώνα στην ίδρυση ενός «Εθνικού Χαλκογραφικού Κέντρου», που συγκεντρώνει γύρω της σημαντικά όνματα της τέχνης. Η ίδρυση του κέντρου που αναφέρουμε, έγινε στο 1790 και αποτέλεσε αποφασιστικό θήμα στην εξέλιξη της ισπανικής χαρακτικής. Ένα από τα θετικά μέτρα του κέντρου ήταν να συγκεντρώνεται το σκόρπια χαρακτικά έργα που υπήρχαν μέχρι την εποχή εκείνη, να τα καταγράφει και να τα αξιολογεί. Είναι, μοιραία ήλθε η μελέτη και κατόπιν η διάδοση της χαλκογραφίας, που, φυσικά, ενισχύθηκε και από την εξέλιξη της τεχνικής.

Εξέλιξη

Μελετώντας τα 75 έργα που εκτίθενται στο «Βελλίδειο» καταρτίζει κανείς την εξέλιξη της ισπανικής χαλκογραφίας και από άποψη θεμάτων, αλλά και από άποψη ύφους, άσχετα από την ιδιοσυγκρασία του κάθε καλλιτέχνη.

Το παλιότερο χρονολογικό όνομα της έκθεσης είναι του Μανουέλ Σαλαδόρ Καρμόνα, που είχε την τιμή να εγκαταστήσει την επίσημη διδασκαλία της χαρακτικής στην Ακαδημία καλών τεχνών του Αγίου Φερδινάνδου. Κι αυτός και ο άδελφός του Μανουέλ, που ήταν και δάσκαλός του, έζησαν στα 18α αιώνα και πέθαναν στις αρχές του 19ου. Η τεχνική τους είναι κλασική (όπως αποδίδει αλληγορικές εικόνες των τεσσάρων ηπείρων της γης), με ιδιαίτερη έπι-

μέλεια στο σχέδιο.

Ο νεότερος από τους καλλιτέχνες, που έργα τους εκτίθενται, είναι ο Ρικάρντο Μπαράγια, που έζησε

νέοι» του διαπιστώνει κανείς πόσο επηρεάζεται από τη γαλλική τέχνη της εποχής του.

Ανάμεσα στους δύο αυτούς καλλι-

Γκόγια: «Τσιμουδιά» από τη σειρά χαλκογραφιών του μεγάλου Ισπανού ζωγράφου, με το γενικό τίτλο «Καρπίσινα».

και στις αρχές του δικού μας αιώνα, αλλά δημιουργός του έργου του στο τέλος του προηγούμενου. Ήλθεντος το «Καρναβάλι» του ή το «Καφε-

τέχνες, έζησαν και εργάστηκαν όλοι οι άλλοι δημιουργοί που τα έργα τους θαυμάζουμε στο «Βελλίδειο». Τα θέματα είναι ποικίλα και έχουν

κάποια σχέση με την εποχή που έζησε ο κάθε καλλιτέχνης. Είναι σε άλλους κυριαρχούν τα θρησκευτικά θέματα, σε άλλους τα επίσημα κτίρια, είτε αυτά είναι παλάτια, είτε μοναστήρια, ενώ πολλοί προτιμούν το τοπίο, που, όπως ο Τόμας Καμπούζαντο, το αποδίδουν με σχολαστική ακρίβεια, αλλά και θαυμαστή επιδεξιότητα, άλλοι την ταυρομαχία ή άλλους άλλων κινήσεων (έδρασε μαζί με τον Μπακούνιν, αλλά έζησε και την εποχή του Λένιν και στα χρόνια της ανόδου του Μουσαλίνι). Τα γραπτά του εξετάζουν πάντα επίκαιρα προβλήματα του συνδικαλισμού, της πειθαρχίας, της οργάνωσης καθώς και τις εξουσιαστικές τάσεις στο επαναστατικό κίνημα. Ο Μπερνέρι (1897 - 1937) ρίχτηκε κι αυτός από μικρό στην άγνοια για ένα καλό ούριο και, διωγμένος από πολλές χώρες, κατέφυγε τελικά στην Ισπανία. Αγωνίστηκε με την πένα όλων των άποχρασεων του φασισμού, μέχρι που δολοφονήθηκε τον Μάιο του 1937. Τα γραπτά του αναφέρονται στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο, αλλά ασχολούνται και με γενικότερα προβλήματα - της εξουσίας, του κράτους, των τάξεων κ.α. Το βιβλίο έχει μεταφρασθεί από τον Βασίλη Ταμα-νί. (Εκδόσεις Κασσάνης).

Ιδιαίτερα, ωστόσο, εντυπωσιάζουν τα έργα του Γκόγια, που είναι γνωστή η επίδρασή του στη χαλκογραφία και που χρησιμοποιεί διάφορες παραλλαγές της τεχνικής «κουαβιτίτε», για να δώσει τις δύο όψεις σ' όλην τον κόσμο σειρές χαλκογραφιών, τις «Δυστυχίες του πολέμου» και τα «Καρπίσινα». Στην έκθεση του «Βελλιδείου» υπάρχουν 11 καρπίσινα του Γκόγια, όπου η ποιητική φαντασία του μεγάλου Ισπανού καλλιτέχνη ξεπερνάει την όλη απόδοση ενός θέματος και πετυχαίνει την απόδοση ενός δράματος, κόποτε επιφατικό, κάποτε γελοίου, αλλά πάντα εντυπωσιακού.

Χρησιμοποιώντας πολλά «δονερικά» στοιχεία, καθώς και στοιχεία από παλιότερους δασκάλους, προσαγγέλλει στοιχεία του συμβολισμού και του σουρεαλισμού. Και ίσως είναι αυτός ο λόγος που ο Γκόγια μένει και στις μέρες μας μοντέρνας.

Με την έκθεση των ισπανικών χαλκογραφιών του 18ου και 19ου αιώνα δίδεται στο πλατύ κοινό η ευκαιρία να έλθει σε επαφή με τη μεγάλη τέχνη των προγόνων ενός Νταλί και ενός Πικάσο και να διδαχτεί πολλά για έναν κλάδο των εικαστικών τεχνών που δεν έχει πάντοτε την ευκαιρία να φιλοξενηθεί σε γκαλερί ή αιθουσές έκθεσης. Επομένως, η επίσκεψη στην έκθεση αυτή αποτελεί, πέρα από μία απόλαυση και μία ευκαιρία διδασχίας.

Τά νέα
βιβλία

Μπερνέρι-Μαλατέστα:
«Η κατάργηση και
η εξολόθρευση
του κράτους»

Το βιβλίο αυτό περιλαμβάνει τις διαγραφές και γραπτά δύο γνωστών Ιταλών αναρχικών, του Ερίκο Μαλατέστα και του Καμίλο Μπερνέρι. Ο πρώτος έζησε στο διάστημα 1853 - 1932 και καλύπτει με τη ζωή του και τη δράση του τα χρόνια της γέννησης και της συγκρότησης του αναρχικού κινήματος (έδρασε μαζί με τον Μπακούνιν, αλλά έζησε και την εποχή του Λένιν και στα χρόνια της ανόδου του Μουσαλίνι). Τα γραπτά του εξετάζουν πάντα επίκαιρα προβλήματα του συνδικαλισμού, της πειθαρχίας, της οργάνωσης καθώς και τις εξουσιαστικές τάσεις στο επαναστατικό κίνημα. Ο Μπερνέρι (1897 - 1937) ρίχτηκε κι αυτός από μικρό στην άγνοια για ένα καλό ούριο και, διωγμένος από πολλές χώρες, κατέφυγε τελικά στην Ισπανία. Αγωνίστηκε με την πένα όλων των άποχρασεων του φασισμού, μέχρι που δολοφονήθηκε τον Μάιο του 1937. Τα γραπτά του αναφέρονται στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο, αλλά ασχολούνται και με γενικότερα προβλήματα - της εξουσίας, του κράτους, των τάξεων κ.α. Το βιβλίο έχει μεταφρασθεί από τον Βασίλη Ταμα-νί. (Εκδόσεις Κασσάνης).

Μιχαήλ Δημητρίου:
«Τό ελληνικό σοσια-
λιστικό κίνημα»

Ο πρώτος από τους τρεις τόμους μιας έργοις, που αποτελεί τον καρπό πολυετούς δουλειάς. Στον πρώτο αυτό τόμο υπάρχει ο τίτλος «Από τους υποποτίτες στους μαρξιστές», ενώ οι επόμενοι τόμοι θα έχουν τίτλους «Από την Φεντερασιόν στο ΣΕΚΕ» και «Από το ΚΚΕ στον Ανδρεϊσμό», δηλαδή το έργο θα φτάνει ως τις μέρες μας. Η προσέγγιση για την διερεύνηση του θέματος στις πρωτογενείς πηγές είχε σαν άφετηρία τις προσωπικές μαρτυρίες και τα γραπτά κείμενα ορισμένων από τους πρωταγωνιστές του ελληνικού σοσιαλιστικού κινήματος, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν ζουν πια. Το σύνολο του έργου καλύπτει μία περίοδο 130 χρόνων, δηλαδή από τους σοσιαλιστές του Ναυπλίου μέχρι την μεταπολεμική Ελλάδα. Είναι έχουμε παράλληλα και μία ιστορία της Ελλάδας του 19ου και 20ού αιώνα, από πολιτική, οικονομική και κοινωνική πλευρά. Ας σημειωθεί ότι το βιβλίο του Δημητρίου δεν συμπληρώνει τις γνώσεις για τα ελληνικά σοσιαλιστικά κίνημα, αλλά σε πολλά σημεία τις διαντρέπει. (Εκδόσεις «Πλέθρον»).

Λουίτζι Πιραντέλλο:
«Το πιάρο»

Σε μία επιμελημένη σειρά βιβλίων για παιδιά, κυκλοφορεί «Το πιάρο» του Πιραντέλλο, του μεγάλου Σικε-

Συνέντευξη με τόν δημοφιλή στάρ

Μάικελ Καϊν: Θέλει ν' είναι ήθοποιός του κινηματογράφου

Αν και ξέκρινε από το θέατρο δεν θέλει ν' επιστρέψει σ' αυτό

τάν Ριχάρδο 3ο. Εχω παίξει και Σαίξπηρ, αλλά προτιμώ να ηγηνάω με γυρίω εξωτερικά μιάς ταινίας.

Όταν ήσασταν μικρό παιδί και ηγαίνετε στον κινηματογράφο, όνειρεύασταν να παίξετε σ' ταινίες;

Πάντα ήθελα ν' αιώω στις ταινίες. Αλλά σκέφτηκα ότι έπρεπε ν' πάω στο θέατρο, στή σχολή και ν' μάθω ν' αιώω. Γιά παράδειγμα, πιστεύω πως γιά ν' αιώεις σ' ένα κωμικό φιλμ είναι πολύ δύσκολο ν' δέν έχεις μάθει σ' αυτό θέατρο πώς παίζεται ή κωμωδία...

Κι όμως ύπήρξαν μεγάλα δαστέρια τού κινηματογράφου πού δέν ήσαν πού ν' αιώω, όπως ή Κάρλο Λόμπαρντ και όργότερα ή Καίυ Κέντωλ.

Ναί, αλλά τότε τούς έδιναν πολλές εύκαιρίες, πού τώρα δέν δίνονται. Τότε μπορούσαν ν' αιώεις σ' έξι φιλμ ή μ' άποτυχία και ν' συνεχίσουν ν' αχ χρησιμοποιούν.

Είναι αλήθεια ότι ήσασταν έτοιμος ν' παρατήσετε τήν κινηματογραφική σας καριέρα, όταν σ' έδωκε τή «Αλφι» πού δέν ήθελε ν' τ' αιώει ό Τέρνερ Στάμπ.

Όχι, αυτό δέν είναι αλήθεια. Η αλήθεια είναι όμως ότι ό Στάμπ όρνήθηκε ν' αιώει τή «Αλφι» γιάτί δέν τού άρεζε. Μήν ξεχνάτε όμως ότι ήδη είχα παίξει σ'ά φιλμ «Ζουλού» και «Μυστικός φάκελος Ιπκρες».

Γιάτί δέν ήθελε ν' τ' αιώει ό Τέρνερ Στάμπ.

Γιάτί δέν ήθελε ν' αιώει ένα ρόλο όπου ό πρωταγωνιστής είχε σχέση μ'ιά έκτρωση. Τέτοια ήσαν ή ήθικ άποψη εκείνων τών ήμερών. Γιά τόν ίδιο λόγο είχαν άπορριψει τόν ρόλο ό Λώρενς Χάρβεϊ και ό Αντονι Μούλου.

ΣΚΗΝΟΘΕΤΕΣ ΚΑΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ

Ό φράνκελνερ λέει ότι είστε ό καλύτερος ήθοποιός πού έχει συνεργαστεί ποτέ μαζί του. Ναί με τήν έλαιοση τού Φρέντερικ Μάρς. Συνεργαζόμαστε θαυμάσια με τόν Φρανκελνερ. Νομίζω ότι αυτό συμβαίνει γιάτί έχει δουλέψει με πολλούς δύσκολους ήθοποιούς και γύ δέν είμαι καθόλου τέτοιος. Κάνω τή δουλειά μου και μετά παίρνω τόν σ'ότιπν μου και ηγαίνω σ'ότιπν μου.

Ποιοι είναι οι σκηνοθέτες πού προτιμάτε.

Μού άρέσει ό Τζό Μάνκνιες. Είναι πολύ διαβασμένος και έχει ν' αιώω.

χειρίζεται τόν λόγο. Μού άρέσει ό Τζών Χιούστον γιάτί έχει ν' πιάνει τή δράση. Μού άρέσει ό Λιούις Τζιλμπερτ γιάτί πιάνει τ' αισθήματα. Ό

ρίτσια. Στά αγόρια άρεσαν ό Μπόγκαρτ, ό Κάνγκνι, ό Ρόμπερτσον. Στά κορίτσια άρεζαν ό Τάουερ Πάουερ και ό Ρόμπερτ Τέηλορ. Αν άρεζε σ' ό

Ενας γόνις με γυαλιά ήταν και τόν άσημντιστό τόν 1965. Κι όμως ό Μάικελ Καϊν με τήν εμφάνισή αυτή σ'όν «Μυστικό φάκελο Ιπκρες» κέρδισε τήν έπιτυχία.

ένα αγόρι ό Ρόμπερτ Τέηλορ, τόν θεωρούσαν κάπως άνωμαλο.

Στίν άρχή τής καριέρας σας λέξη σ'όν ήθοποιός, πού δέν πετυχαίνετε γιάτί θ' άρεζε τόν πρόσωπό σας;

Όχι, κι αυτό φαίνεται άπό τόν ότι στίν άρχή κι όλας τής καριέρας μου δέχτηκα ν' αιώω και ν' αιώω σ'όν «Ιπκρες». Τότε δέν θ' άναί έκανε κανείς πρωταγωνιστής ταινίας και τίτλο. Η άποψη μου ήταν τότε ότι ύπήρχαν οι άσημντιστοι ταινιών πού όλα τ' κορίτσια κοιτού-

σαν αυτούς.

Πότε καταλάβατε ότι όρεστε σ'όν ήθοποιός.

Όταν δίδασκε τις κριτικές γιά τόν «Ιπκρες» ήξερα ότι ήμουν μιά όντότητα, πού θέαση δέν θ' στενοχωρούσε τόν Μάρλον Μπράντο ή τόν Χάμφρεϊ Μπόνγκαρτ μ'ά πού δέν θ' έμενε ένας ήθοποιός χωρίς δουλειά. Μ'ά τή «Αλφι» παγώθηκε αυτή ή άποψη.

ΧΑΡΕΣ ΚΑΙ ΠΙΚΡΕΣ

Έχετε παίξει σ'ε μεγάλη ποικιλία ταινιών, ώστε ν' αναρωτιέται κανείς ποιούς θέλετε ν' ευχαριστήσετε.

Καί άρχιν εύχαριστώ τόν έαυτό μου. Όπως θ' θυμάστε, έπαιξα σ'όν θέατρο κι αυτό σήμαινε σαράντα έργα τόν χρόνο. Κάθε έβδομάδα διαφορετική προφορά, τήν μ' έδωδα έπαίκα τόν πατέρα κάποιου και τήν άλλη τόν γιό εκείνου τού ίδιου. Αυτό θυμάμαι άπό τήν ήθοποιία σ'όν θέατρο. Στό σ'ονεμό τ'ά πράγματα είναι διαφορετικά.

Ξέρετε άλλους σύγχρονους πού αντιμετώπιζον τόν κινηματογράφο όπως έσείς;

Ό Σην Κόννερυ και ό Ρόττσερ Μούρ είναι σ'όν και μένα. Καί οι δύο είχαν τόν Μπόντ, αλλά κατά καιρούς έπαιξαν και σ' άλλες ταινίες προσομοιωμένες ν' αιώω ήθοποιό. Νομίζω ότι ό Σην, ό Ρόττσερ και γώ είμαστε σ'όν συνώνυμα.

Θ' δεχόσασταν ν' αιώετε σ'ε μιά βρετανική ταινία με χαμηλά π'αυπολογισμό;

Θ'ά τ'έκανα όν ήξερα ότι θ' ήταν μ'ά ταινία πού θ' ήσαν ν' αιώω τόν κόσμο. Αλλά δέν θ' έκανα καμιά ταινία πού θ' ήξερα ότι δέν θ' ήσαν ν' αιώω τήν δει κανείς. Θέλιπε είμαστε σ'ε μ'ά εργασία έπικοινωνίας και τόν ν' σκέφτεσαι τόν ταμείο δέν δείχνει άπληστία, αλλά τήν όνότητα ν' έξερεις ότι ό κόσμος σ'ε θέλει. Άπλοδο θ' έλάσσε ν' άπέρτε μέρος και ν' όρθοθεσας σ' αυτό πού λένε τώρα «ναγνένηση τού βρετανικού φιλμ».

Νοί νομίζω ότι θ'ά τ'έθελε. Είναι ένα ώφριο σχέδιο και άν πετύχει, έθελω ν' όρθοθεσω Φυσικά. Δέν ν'όθω σ'όν Μεσοίος πού θ' άσσει κάποιον. Οι πρώτες 22 ταινίες πού έκανα ήσαν με άμερικανικά κεφάλαια. Η βρετανική βιομηχανία κινηματογράφου ποτέ δέν με έδωσε στις ταινίες της, αλλά οι Αμερικανοί με έδωσαν σ'ε άγγλικά φιλμ.

Νιώθετε τόν πειρασμό ν' γίνετε παραγωγός ή σκηνοθέτης;

Ό πειρασμός ύπάρχει πάντα. Αλλά όποτε σκεφτό ν' προχωρήσω, θυμάμαι κάποιον φιλμ πού πρέπει ν' αιώω. Καί αυτή τή στιγμή μού έρχονται πολλοί ένδιαφέροντα φιλμ:

Οι άπαντήσεις τού δημοφιλούς πρωταγωνιστή τής μεγάλης όδόνης συμπληρώνουν τόν πορτραίτο, πού μ'ά είναι αρκετά γνωστό άπό τις δεκάδες ταινίες του.

του Πιρανέλλο, τόν μεγάλο Σικελού, πού, όπως έλεγε κι ό ίδιος, καταγόταν άπό έλληνικές ρίζες (τό όνομα τής οικογένειας π'όνομα «Πιρανέλλο»). Ο διάσημος πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας, πού είχε τιμηθεί με «Νόμπελ», σ'όν «Πιρανέλλο» σ'απρίρι τις προλήψεις, τή φτώχεια, τόν πλούτο, τις αντίθεσεις γενικότερα, πού συναντά κανείς στή Σικελία. Όλα τ'ά δίνει με ένα τρόπο χιουμοριστικό πού δέν έπιβόκει τόν εύκολο γέλιο, αλλά τήν προβολή τών κακών κειμένων στήν έπιφάνεια. Ο ύπερφύλας ταφικός, ό άκτμήμονας πού καλλιεργεί ένα κομμάτι έγκαταλεμμένης γής γιά ν' ό τ'έρσει ό γαιοκτήμονας, ό θρησκευόμενος πού στήν παράκρουση τού άρχιζει ν' παριστάσει τόν άγαλμα τού Χριστού, ή προληπτική μητέρα πού πιστεύει πως τής ήσαν τόν γιό ό «νεράιδες», άπάρτιζον τόν μωσαϊκό τού θείλιου αυτού πού μετέφρασε ό Παναγιώτης Ρόμος και εικονογράφος όμορφα ό Σπύρος Ορνερράκης (Εκδόσεις ΑΣΕ).

Σάκη Παπαδημητρίου: «Χωρίς άναλόγιο»

Στό πλαίσιο τής διττής πορείας πού άκολουθεί ό Σάκης Παπαδημητρίου, δηλαδή σ'όν χώρο τής πεζογραφίας και σ'όν χώρο τής μουσικής τζάζ, και μάλιστα σ'όν προχωρημένη τάση τους, έπιδείκνεται τόν διέλιθο αυτό πού άποτελείται άπό τρεις όνότητες (ένα καθημερινό κομμάτι αυτοσχέδιου - αυτοσχέδιο αυτοσχέδιου - όνομα τής διαδρομής) και γ'ή γραφή τού είναι έξαιρετικά προχωρημένη σ'ε σημείο πού ν' προβληματίζει άκόμα και τούς έδικούς. Ο Παπαδημητρίου πού έχει δώσει μ'ιά σειρά έξελισσόμενης πέρας πεζογραφικών, άπό τόν «Δωμάτιο» μέχρι τόν «Κωδικοληπτική», πραγματοποιεί τώρα ένα άλλο όλο όλο όλο, συνδυάζοντας τ'ά προβλήματα τού άπό τόν χώρο τής μουσικής (περισσότερο με μ'ιά πεζογραφική διάθεση έντονα διασπομένη (Εκδόσεις «Σύν και πλύν»).

Κώστα Διγαβέ: «Αλμανάκ 1985»

Στή σειρά τών βιβλίων τού κ. Διγαβέ, πού άναφέρονται σ'ε άνασκόπησης και στατιστικές ή παροχή στοιχείων, προστίθεται τώρα τόν πολύ χρήσιμο αυτό «Αλμανάκ», πού περιέχει όλο τόν πολιτικό, στρατιωτικό, οικονομικό, καλλιτεχνικό γεγονός τού 1984. Επίσης, δίνουνται άναλυτικά, κατά περιφέρεια τ'ά αποτελέσματα τών βουλευτικών εκλογών τού Οκτωβρίου 1981 και τών ευρωεκλογών τού 1981 όσα και τού 1984, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται και τ'ά αποτελέσματα τών έθνικών εκλογών και τών ευρωεκλογών τών άλλων χωρών - μέλων τής ΕΟΚ. Στό «Αλμανάκ» περιλαμβάνονται επίσης παγκόσμιος άτλαντας με στοιχεία όλων τών χωρών τού κόσμου, τόν βραβείο «Όσκαρ» και «Νόμπελ» - άπό τήν καθιέρωσή τους, τ'επισθελά τραγουδιού και κινηματογράφου τής ΔΕΘ. Άκόμα ένα άνεξάρτητο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σ'όν αθλητισμό (ποδόσφαιρο, μπόσκετ, όθλη, στίβος), με ειδική αναφορά σ'όν Ολυμπιακό τού Λος Άντζελες. Τό θείο όλοκληρώνεται με ένα έκτεκτισμένο ευρήματα πού όρθοθεσι τόν χρήστη τού. Όπως και με τ'ά προηγούμενα τού βιβλίου, ό κ. Διγαβέ, προσφέρει ένα πολύ χρήσιμο βιβλίο, χροσίο μ'ά αναγνώστης κάθε έπιπέδου και ποιούων ένδιαφερόντων.

Όταν άφ'όρτα ό Χαρατόσης ίδρυσε τόν Λιλιπούπολι θεάτρο τόν σ'όν ύπαγιο τής άδού Μητροπόλεως (κάπου άπέναντι άπό τή σημερινή κλινική «Γαλλικής»), ό Σεφερτζής ήγνε ν'ό μ'ά μαζί τόν, αλλά γιά λίγο.

Οι έπαγγελματικές ύποχρεώσεις τόν άνάγκασαν, όπως και πολλούς άπό τούς συνεργάτες τού Χαρατόση, ν' άποσυρθεί. Όστόσο, δέν έκοψε τούς δεσμούς τού με τόν θεάτρο. Εργάσε κριτική θεάτρου γιά τις παραστάσεις τής Θεσσαλονίκης σ'όν «Βήμα». Μετά τόν θάνατό τού, οι γονείς όωσαν τή θεατρική τού θιβλιοθήκη στήν «Τέχνη» και ή «Μακεδονική καλλιτεχνική έταιρία» με άλλες ένισχύσεις έπίσης, δημιούργησε τή θεατρική θιβλιοθήκη πού λειτουργεί μέχρι σ'ήμερα και πού φέρει τόν όνομα τού Γιώργου Σεφερτζή.

Μ'ε τήν «Τέχνη» ό Σεφερτζής είχε μ'ά στενή έπαφή. Γιά μ'ά χρονιά (1964-65) ήταν μέλος τού συμβουλίου τής και τόν ίδρύθηκε τόν «τμήμα νέων» πού συγκέντρωσε σημαντικές νεανικές δυνάμεις στήν «Τέχνη», άναπτύσσοντας μάλιστα μ'ιά αξιόλογη δραστηριότητα. Ο Σεφερτζής ήταν άπό τούς βασικούς παράγοντες σ'όν τής νεανικής κίνησης.

Ποιήματα, γνωστά και άνέκδοτα

Παράλληλα με τή θεατρική τού άπασχόληση, ό Σεφερτζής καλλιεργούσε και τήν ποίηση. Βέβαια, δέν πρόλαβε παρά ν' έκδώσει μ'ά μ'ά μ'ά συλλογή, με τόν τίτλο «Από τόν δωμάτιο τής σιωπής», όπου τ'ά έξωφύλλο τόν είχε φιλοτεχνήσει ό Στάθης Λογοθέτης. Ήταν τήν άνοξη τού 1959, πού κυκλοφόρησε εκείνη ή συλλογή με τ'ά 21 μικρά και χωρίς τίτλα ποιήματα πού έδειχναν εύαισθησία. Νά ένα δείγμα:

Όπως τ'ά πυροτεχνήματα πού θ'άλλεπει όταν κλείνεις τ'ά μάτια σου Τά πυροτεχνήματα σ'όν σκοτάδι α'όν άνάμνηση φωτός. Τά προηγούμενα βράδυ ξεχνήσαμε άκούγοντας μουσική Τά π'άυ σκορπίσαμε σ'όν πέντε άνέμους Σ' ένα θάλασσα πού μου χάρισε Ικ'αυ τήν άγνή σου Τά βρόδια.

Ας σημειωθεί, ότι π'όν τήν έκδοση τής ποιητικής τού εκείνης συλλογής ό Σεφερτζής είχε δημοσιεύσει μ'ά σειρά άπό 5-6 ποιήματα σ'όν «Φοιτητικό γράμμα» τόν Οκτώβριο τού 1958, ποιήματα πού δέν περιέλασε στήν ποιητική τού συλλογή.

Στό δίστασμα πού μεσολάβησε άπό τήν έκδοση τού «Δωμάτιου τής σιωπής» μέχρι τόν θάνατό τού ό Σεφερτζής έγραψε κι άλλα ποιήματα, πού βρέθηκαν μ'εσά τ'ά χαρτιά τού. Άπό τ'ά άνέκδοτα αυτά ποίηματα δημοσιεύουμε έδώ μερικά, τόν π'ό δειλόνα, δίνοντας τ'ά γιά πρώτη φορά τήν δημοσίευσή. Όπως συνήθει ό νέος ποιητής, τ'ά ποιήματα δέν είχαν τίτλους. Νά ένα:

Τέτοια ώρα πού έχει κλείσει ή άγορά Και ό συνωπτισμένος διοχετεύεται σ'όν κινηματογράφους Κατεβαίνει άπό τ'ά στενό τής π'άν π'άλης Μ'ε σ'όν τριμμένη μαύρη κ'ελεμιά τού ψελίζοντας Π'άρε τήν τ'άχ σου π'άρε τήν τ'άχ σου Π'ερά άπό τ'ά άρετ'ήρες σ'ονατ'ά σ'όν γωνίες Ξεχνάται γιά λίγο μπροστά σ'όν πάμψη σ'ονοθεσία Τ'ά τελευταία μ'άδας τής άνεσης χωρίς προκαταβολή Κι ύστερα είσχωρει σ'όν κέντρα τής χαρδς Σκιάτρο γελωτοποιός διανομής τής τ'άχς Τόν είδα κάποτε ν' άκούει σ'όν μικρά κορρέφτη Και ν' κατάτ'ά τόν μούτρα τού περιεργά σ'όν ν' άπορ'όσε Ξημέρωνε και γάχκε μεσά σ'όν πρώτο φ'ε Με θήματα πού έμοιαζαν ν' άόηγουν σ'όν άδειο ταχυδρομείο.

Ενα ώφριο έρωτικό ποίημα άπό τόν άνέκδοτα τού Σεφερτζή είναι τ'ά παρακάτω:

Είναι τόσα πολλά γιά τ'ά όποια δέν μ'ήλ'ασσε ποτέ κι ούτε πού θ'ά μπορούσαν ν' είπωθούνε Τά χείλη σου διαγράφουνε κυκλωτικά τ'ά τόσα μυστικά τους κι έχουν τ'ά μάτια σου τόσες φωνές όσες άμέτρητες φ'ές τόν δαχτύλό σου. Όμως π'άω άπ' αυτό Είναι τόσα πολλά όκόμ'ά τόσα πολλά γιά τ'ά όποια δέν μ'ήλ'ασσε ποτέ κι ούτε πού θ'ά μπορούσαν ν' είπωθούνε.

Ανάμεσα σ'όν άνέκδοτα αυτά ποιήματα ύπάρχουν πολλά όλιγόστιχα. Δέν είναι γνωστό όν ό Σεφερτζής θ'ά δημοσίευσε ποτέ, όν θ'ά δημοσίευσε έτσι ή άν θ'ά είχε γ'ίνει μ'ά έπεξεργασία ή συμπλήρωση άπό τόν ίδιο. Η άπ'όρδοκτη διακοπή τής ζωής τού άπέκλεισε κάθε ένδεχόμενο ν' γνωρίζει κανείς, Άπό τούς στίχους αυτούς όντιγράφουμε:

Διά γραμμές πού τ'έμνηναν Μπορεί ν' είναι τέσσερις. Ενας άνθρ'ωπος πού πεθαίνει Είναι ένας άνθρ'ωπος πού πεθαίνει.

Κι άκόμ'ή οι π'ό λιγδ'όλοι:

Οι άσ'όν πέταξαν και γάχχαν π'άνε χρόνια Μεταξύ μας κανείς π'ά δέν πιστεύει πως θ'ά γυρίσουν.

Αξιοπρόσχητη ποίηση, πού κανείς δέν μπορεί ν' άπροβλέψει πως θ' έξελισσόταν και πού θ' έφτανε άν ό Γιώργος Σεφερτζής έξέκολλόυσε ν' έζει και ν' δημιοργεί. Η βεβαιότητα είναι πως μέχρι τ'ά 28 χρόνια τού ό ποιητής, ό ήθοποιός, ό άνθρ'ωπος πού ν'οιαόταν γιά τόν πολιτιστικό, μ'ά σ'όν τή μικρή τού πασαφάρ, μ'ά πνευματική δουλειά πού πρόλαβε ν' άδημιουργήσει σ'όν ν'άτα τού.

Ν. ΜΠ.